

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 14 februari 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Likabehandling i arbetslivet – Direktiv 2000/78/EG – Artikel 2.2 b – Indirekt diskriminering på grund av ålder – Nyanställda lärare – Anställningstidpunkt – Mindre förmånlig löneskala och placering i lönegrad vid anställningen än vad som gäller för redan anställda lärare”

I mål C-154/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Labour Court (Arbetsdomstolen, Irland) genom beslut av den 23 februari 2018, som inkom till domstolen den 27 februari 2018, i målet

Tomás Horgan

Claire Keegan

mot

Minister for Education & Skills,

Minister for Finance,

Minister for Public Expenditure & Reform,

Ireland,

Attorney General,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev (referent) samt domarna E. Levits, M. Berger, C. Vajda och P. G. Xuereb,

generaladvokat: Y. Bot

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

* Rättegångsspråk: engelska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- T. Horgan och C. Keegan, genom A. M. Lyne, solicitor,
- Minister for Education & Skills, Minister for Finance, Minister for Public Expenditure & Reform, Ireland och Attorney General, genom M. Browne, L. Williams och A. Joyce, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom J. Tomkin och D. Martin, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2.2 b i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2000, s. 16, och rättelse i EGT L 2, 2001, s. 42).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Tomás Horgan och Claire Keegan, å ena sidan, och Minister for Education & Skills (ministern för utbildning och yrkeskvalifikationer, Irland), Minister for Finance (finansministern, Irland), Minister for Public Expenditure & Reform (ministern för offentliga utgifter och reformer, Irland), Ireland (Irland) och Attorney General (Irland), å andra sidan, angående lagenligheten av en nationell åtgärd som sedan den 1 januari 2011 är tillämplig på nyanställda offentliganställda, inbegripet lärare i offentliga skolor, innebärande att dessa placeras i en mindre förmånlig löneskala och lönegrad vid anställningen än de som är tillämpliga på lärare som redan är i tjänst.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 1 i direktiv 2000/78 föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning, för att principen om likabehandling skall kunna genomföras i medlemsstaterna.”

- 4 I artikel 2 i detta direktiv föreskrivs följande:

”1. I detta direktiv avses med principen om likabehandling att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 1.

2. Enligt punkt 1 skall

...

- b) indirekt diskriminering anses förekomma när en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringsätt särskilt missgynnar personer med en viss religion eller övertygelse, ett visst funktionshinder, en viss ålder, eller en viss sexuell läggning jämfört med andra personer, om inte
 - i) bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet objektivt motiveras av ett berättigat mål och om medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga, ...

...”

Irländsk rätt

- 5 I cirkulär 0040/2011, med rubriken ”Nya löneskalor för nya lärare som tillsatts år 2011”, föreskrivs följande i punkterna 1–4:

”Inledning

1. Ministern för utbildning och yrkeskvalifikationer informerar härmed kommittéerna för yrkesutbildning, ledningsorgan och lärare om tillämpningen av de reviderade löne- och ersättningsnivåerna för nya lärare som tillsatts med verkan från och med den 1 januari 2011.
2. Inom ramen för 2011 års budget har regeringen tillämpat en sänkning med 10 procent av lönerna för nyanställda tjänstemän (nedan kallade de nyanställda) och samtliga nyanställda som ska placeras i ingångslönegrad i offentlig tjänst ska inledningsvis placeras i den första lönegraden i den löneskala som är tillämplig från och med den 1 januari 2011.

Tillämpning av nya löneskalor

3. Sänkningen med 10 procent gäller grundlön och ersättning samt rastvakts- och vikarietillägg.

a) Grundlön

Sänkningen med 10 procent gäller grundlönen för alla lönegrader på den stigande löneskalan. Även dags- och timersättning för lärare, oavsett om de är vikarier eller inte, i den lägre grundskolan och timersättning för lärare, oavsett om de är vikarier eller inte, som arbetar deltid i den högre grundskolan eller på gymnasienivå har minskat. De nya löneskalorna anges i en bilaga till detta cirkulär ...

b) Ersättning

Sänkningen med 10 procent gäller även all ersättning, med undantag för ersättning som hör samman med en befordran, det vill säga ersättning vid utförande av särskilda arbetsuppgifter och ersättning till biträdande direktörer, vice direktörer och direktörer för utbildningsinstitutioner.

Nytillsatta lärare

4. De nya löneskalorna tillämpas på alla lärare som har tillsatts den 1 januari 2011 eller efter därefter.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 6 Under år 2011 utexaminerades Tomás Horgan och Claire Keegan och fick därmed tillträde till läraryrket. Från hösten år 2011 har de utövat det yrket i en offentlig irländsk lägre grundskola.

- 7 De nya löneskalorna för nyanställda lärare i cirkulär 0040/2011 innebär en lönesänkning från och med den 1 januari 2011 med 10 procent för varje lönegrad i löneskalan i förhållande till lönerna för de tjänstemän som anställdes före detta datum.
- 8 Enligt detta cirkulär har vidare samtliga nyanställda lärare placerats i den första lönegraden i löneskalan, i motsats till tidigare praxis enligt vilken nya lärare placerades i andra eller tredje lönegraden i den löneskalan.
- 9 Syftet med dessa åtgärder var att möta behovet av att uppnå en strukturell minskning av de offentliga utgifterna på medellång sikt i tider av betydande budgetåstramningar, och att fylla ett budgetunderskott som även det var betydande.
- 10 Tomás Horgan och Claire Keegan väckte talan mot dessa åtgärder vid Equality Tribunal (Domstolen för lika möjligheter, Irland) och gjorde gällande att det föreligger en skillnad i behandling på grund av ålder. Då den domstolen ogillade deras talan, överklagade Tomás Horgan och Claire Keegan till den hänskjutande domstolen.
- 11 Den hänskjutande domstolen har preciserat att de åtgärder som är i fråga i det nationella målet har lett till samexistens mellan två grupper av arbetstagare som utför lika arbete men har olika lön, varvid skillnaden i ålder mellan dessa båda kategorier är uppenbar.
- 12 Ungefär 70 procent av de lärare som trädde i tjänst under år 2011 var 25 år eller yngre. De lärare som anställdes under det året, däribland Tomás Horgan och Claire Keegan, var vid anställningstidpunkten således i allmänhet yngre än de lärare som anställdes före det året. Sistnämnda kategori anses vara personer som har högst lön.
- 13 Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att den avgörande faktorn för vilken löneskala som är tillämplig på lärarna är det år lärarna trädde i tjänst och att alla lärare som anställdes efter den 1 januari 2011 omfattas av den minst förmånliga löneskalan, oberoende av deras ålder vid anställningstidpunkten. Däremot omfattas samtliga lärare som anställdes före det året av den gamla löneskalan och fortsätter att omfattas av den, oberoende av deras ålder vid anställningstidpunkten. Enligt den hänskjutande domstolen är således anställningstidpunkten ett kriterium som vid första anblicken framstår som neutralt med avseende på ålder.
- 14 Den hänskjutande domstolen har även konstaterat att parterna i det nationella målet inte har ifrågasatt att ålderspyramiden för lärare som anställdes efter den 1 januari 2011 inte skiljer sig från ålderspyramiden för lärare som anställdes före detta datum, oberoende av vilket år anställningen påbörjades. Nämnda domstol har således sökt klarhet i om det föreligger en indirekt diskriminering på grund av ålder, vilket Tomás Horgan och Claire Keegan har gjort gällande.
- 15 Vad beträffar frågan om en eventuell indirekt diskriminering kan motiveras, har den hänskjutande domstolen påpekat att två möjliga motiveringar har framförts, nämligen Irlands behov av att hantera en ekonomisk kris och vidare en skyldighet att uppfylla ett kollektivavtal som förbjuder varje ytterligare lönesänkning för tjänstemän som anställdes före år 2011.
- 16 Nämnda domstol anser att dessa skäl sedda var för sig inte utgör giltiga skäl, men att de sammantagna skulle kunna utgöra det.

17 Mot denna bakgrund beslutade Labour Court (Arbetsdomstolen, Irland) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

- ”1) Utgör det indirekt diskriminering på grund av ålder i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 2000/78 om en medlemsstat i egenskap av arbetsgivare inför lägre löneskalor för nyanställda lärare vid offentliga skolor samtidigt som lönen för redan anställda lärare lämnas oförändrad, när
- a) de reviderade löneskalorna och de befintliga löneskalorna är tillämpliga på alla lärare i respektive kategori oavsett ålder,
 - b) ålderspyramiden för lärare i gruppen med högre lön inte skilde sig från ålderspyramiden för dem i gruppen med lägre lön vid den tidpunkt då de anställdes och placerades på respektive löneskala,
 - c) införandet av de reviderade löneskalorna har resulterat i en avsevärd löneskillnad mellan två grupper av lärare som utför ett likvärdigt arbete,
 - d) genomsnittsåldern för de lärare som är placerade i de mindre förmånliga löneskalorna är lägre än genomsnittsåldern för de lärare som omfattas av de tidigare löneskalorna,
 - e) statens statistik för den tidpunkt när de mindre förmånliga löneskalorna infördes visar att 70 procent av de nyanställda lärarna var 25 år eller yngre och det har visats att detta är typiskt för ålderspyramiden för nyanställda lärare vid offentliga skolor varje givet år, och
 - f) det är tydligt att lärare vid offentliga skolor som börjat arbeta som lärare år 2011 eller därefter missgynnas ekonomiskt jämfört med de lärare som anställdes före år 2011?
- 2) Om fråga 1 besvaras jakande, kan införandet av de lägre löneskalorna motiveras objektivt av att det var nödvändigt att på medellång till lång sikt uppnå en strukturell minskning av de offentliga utgifterna, med beaktande av de budgettätstramningar som staten stod inför, och/eller av att det var viktigt att upprätthålla goda arbetsmarknadsrelationer med befintliga offentligt anställda?
- 3) Skulle svaret på fråga 2 bli ett annat, om staten kunde ha uppnått motsvarande besparingar genom att sänka lönerna för alla lärare med ett betydligt mindre belopp än den nedsättning som tillämpades endast på nyanställda lärare?
- 4) Skulle svaret på fråga 2 eller fråga 3 bli ett annat, om beslutet att inte göra en oförmånlig revidering av de löneskalor som var tillämpliga på redan anställda lärare hade fattats i enlighet med ett kollektivavtal mellan regeringen i egenskap av arbetsgivare och de fackföreningar som företrädde anställda i offentlig förvaltning, genom vilket regeringen hade åtagit sig att inte ytterligare sänka lönen för befintliga offentligt anställda som redan hade drabbats av lönesänkningar, och med beaktande av de konsekvenser det skulle få för arbetsmarknadsrelationerna om regeringen underlät att följa avtalet, med hänsyn till den omständigheten att den nya löneskala som infördes år 2011 inte omfattades av något sådant kollektivavtal?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

18 Den hänskjutande domstolen har genom sin första fråga i huvudsak sökt klarhet i huruvida artikel 2.2 b i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att en sådan åtgärd som den som är i fråga i det nationella målet, vilken från och med ett visst datum, innebär att det vid anställning av nya lärare tillämpas en löneskala och sker en placering i en lönegrad som är mindre förmånliga än dem som enligt de regler som föregick denna åtgärd, tillämpades på lärare som anställdes före detta datum, utgör indirekt diskriminering på grund av ålder, i den mening som avses i den bestämmelsen.

- 19 Domstolen erinrar inledningsvis om att det framgår av artikel 2.1 i direktiv 2000/78, jämförd med artikel 1 i samma direktiv, att i detta direktiv avses med principen om likabehandling att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering, exempelvis på grund av ålder. Det framgår vidare av artikel 2.2 b i samma direktiv att indirekt åldersdiskriminering anses förekomma när en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringsätt särskilt missgynnar personer i en viss ålder, om inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet objektivt motiveras av ett berättigat mål och om medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga.
- 20 För att fastställa om Tomás Horgan och Claire Keegan med framgång kan åberopa den princip som anges i föregående punkt, ska det prövas om de lärare som anställdes efter den 1 januari 2011 och de som anställdes före denna tidpunkt behandlas olika på grund av deras ålder vid den tidpunkt då de anställdes.
- 21 I detta avseende framgår det av de handlingar i målet som domstolen har tillgång till att Irland har beslutat att ändra lönevillkoren för nyanställda offentliganställda, däribland lärare, från och med den 1 januari 2011, genom att föreskriva en lönesänkning med 10 procent och en placering i den första lönegraden på löneskalan i stället för i den andra eller tredje lönegraden.
- 22 Dessa nya villkor är tillämpliga på Tomás Horgan och Claire Keegan samt på andra lärare som anställdes efter den tidpunkten, och det är ostridigt att de utför arbete som är likvärdigt med det arbete som lärare som anställdes före den tidpunkten utför.
- 23 Däremot lönegradsplacerades lärare som anställdes före den 1 januari 2011 med nödvändighet enligt de äldre villkor som var i kraft vid den tidpunkt då de anställdes, vilket var avgörande för storleken på deras lön.
- 24 Av detta följer att skillnaden i behandling beror på tidpunkten då respektive lärare anställdes, eftersom det är på grundval av den tidpunkten som antingen de äldre eller de nya bestämmelserna rörande löneskalan och placering i lönegrad är tillämpliga.
- 25 Således är det enda relevanta kriteriet för tillämpningen av de nya reglerna rörande löneskalan och placeringen i lönegrad att det är fråga om "en offentliganställd som anställdes från och med den 1 januari 2011", oavsett den anställdes ålder vid anställningstidpunkten. Det är uppenbart att detta kriterium, som innebär att tillämpningen av de nya reglerna uteslutande beror på anställningstidpunkten som en objektiv och neutral omständighet, inte har något samband med de anställdas ålder (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 december 2008, Centeno Mediavilla m.fl./kommissionen, C-443/07 P, EU:C:2008:767, punkterna 81 och 83).
- 26 Den hänskjutande domstolen har dessutom angett att Tomás Horgan och Claire Keegan och majoriteten av övriga lärare som anställdes efter den 1 januari 2011, vid anställningstidpunkten visserligen var yngre än de lärare som anställdes före detta datum, eftersom ungefär 70 procent av dem var 25 år eller yngre vid den tidpunkten. Det är emellertid även ostridigt att oavsett vilket år de anställdes, var både de lärare som anställdes efter den 1 januari 2011 och de lärare som anställdes före den tidpunkten i genomsnitt 25 år eller yngre.
- 27 Av det ovanstående följer att de nya lönevillkor som Irland har infört inte bygger på ett kriterium som är oupplösligt eller indirekt knutet till lärarnas ålder. Den nya lagstiftningen kan således inte anses medföra någon skillnad i behandling på grund av ålder (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 2012, Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft, C-132/11, EU:C:2012:329, punkterna 29 och 30).
- 28 Med beaktande av dessa överväganden ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 2.2 b i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att en sådan åtgärd som den som är i fråga i det nationella målet, vilken från och med ett visst datum, innebär att det vid anställning av nya lärare tillämpas en

löneskala och sker en placering i lönegrad som är mindre förmånliga än dem som enligt de regler som föregick denna åtgärd tillämpades på lärare som anstälts före detta datum, inte utgör indirekt diskriminering på grund av ålder, i den mening som avses i den bestämmelsen.

Den andra, den tredje och den fjärde frågan

- 29 Med hänsyn till svaret på den första frågan, saknas anledning att besvara den andra, den tredje och den fjärde frågan.

Rättegångskostnader

- 30 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artikel 2.2 b i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet ska tolkas så, att en sådan åtgärd som den som är i fråga i det nationella målet, vilken från och med ett visst datum, innebär att det vid anställning av nya lärare tillämpas en löneskala och sker en placering i lönegrad som är mindre förmånliga än dem som enligt de regler som föregick denna åtgärd tillämpades på lärare som anstälts före detta datum, inte utgör indirekt diskriminering på grund av ålder, i den mening som avses i den bestämmelsen.

Underskrifter